

Kopia till
Biståndsenheten funktionsnedsättning
Leverantörer och utförare inom nämndens
ansvarsområde

Nämnden för personer med funktionsnedsättning

Riktlinjer för insatser inom nämndens för personer med funktionsnedsättning verksamhet - beslut enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Förslag till beslut

Nämnden för personer med funktionsnedsättning godkänner revideringen av riktlinjer för insatser enligt LSS inom nämndens verksamhetsområde.

Ärendebeskrivning

Sociala nämndernas förvaltning har lagt fram förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade inom nämndens ansvarsområde. Syftet med riktlinjerna är att skapa enhetlighet i synsättet vid handläggning av ärenden enligt LSS. Målet för insatser enligt LSS är att främja människors jämlikhet i levnadsvillkoren och delaktighet i samhällslivet.

För personer som ansöker om en insats enligt LSS görs alltid en personkretsbedömning enligt 1 § LSS för att avgöra om den enskilde omfattas av den grupp som kan ha rätt till lagens specificerade insatser. Beslutet om personkretstillhörighet fattas av biståndshandläggare, och grundar sig på utlåtanden från läkare, psykolog, arbetsterapeut och/eller sjukgymnast. Dessa utlåtanden ska belysa funktionsnedsättningens varaktighet och dess konsekvenser för den enskilde. Lagen omfattar tre olika personkretsar där personkrets 1 och 2 är diagnosstyrda. Personkrets 3 omfattar personer med varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som inte beror på normalt åldrande. En person som bedöms tillhöra lagens personkrets kan ha rätt till en eller flera av lagens nio insatser. Dessa är personlig assistans, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice, korttidsvistelse, korttidstillsyn, bostad med särskild service för barn, unga och vuxna samt daglig verksamhet.

Riktlinjerna är vägledande för biståndshandläggare vid handläggning av ärenden enligt LSS, och gäller aldrig utan undantag. Ytterst är det alltid den enskildes behov av stöd och service som är avgörande vid behovsbedömningen. Riktlinjerna anger inte någon omfattning av hur mycket som kan beviljas avseende kvantitet eller frekvens.

Revideringen av riktlinjerna har skett mot bakgrund av särskilda

2015-03-02

Dnr: 2015/76-NF-004

bedömningsituationer där biståndshandläggare behöver stöd och vägledning vid utredning och bedömning av olika ärendetyper. Riktlinjerna utgår från förarbeten till gällande lagar och bindande föreskrifter från Socialstyrelsen. Under arbetet med att revidera riktlinjerna har vägledning även hämtats från aktuell rättspraxis, då det stora antalet rättsfall över hela landet vittnar om svårigheten att tolka LSS-lagstiftningen.

Sociala nämndernas förvaltning har den 27 februari 2015 lagt fram förslag till beslut.

Bilagor

Riktlinjer för lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Nämnden för personer med funktionsnedsättning

Riktlinjer för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Beslutad av nämnden för personer med funktionsnedsättningar

25 mars 2015

program

policy

handlingsplan

riktlinje

VÄSTERÅS STAD

program

uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad

policy

uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad

handlingsplan

anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen

riktlinje

säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad

Allmänt om insatser enligt LSS

Syfte med riktlinjerna	<p>Riktlinjerna avser insatser enligt LSS och beskriver hur nämnden för personer med funktionsnedsättning inom sitt ansvarsområde främjar jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen.</p> <p>Syftet med riktlinjerna är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömningar. De ska säkerställa att medborgarna ska behandlas lika oavsett handläggare samt i förekommande fall ange en ambitionsnivå för insatser till personer med funktionsnedsättning.</p> <p>Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. En helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras i varje enskilt fall. Ytterst är det dock alltid den enskildes behov av stöd och hjälp som är avgörande vid beslut om insats.</p> <p>Riktlinjerna utgår från lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (1993:387), och avser insatser för barn, ungdomar och vuxna. Riktlinjerna förhåller sig till aktuell rättspraxis, förarbeten till gällande lagar och bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.</p>
LSS	<p>Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 1993:387 är en rättighetslag. Den som uppfyller kraven för att tillhöra lagens personkrets har rätt att få vissa i lagen angivna insatser, förutsatt att den enskilda har behov av insatsen i sin livsföring och att behovet inte är tillgodosett.</p>
FN konventionen	<p>FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har inflytande på den svenska lagstiftningen för personer som lever med en funktionsnedsättning för att dessa ska uppnå delaktighet och jämlikhet i samhällslivet. Konventionen tar upp åtgärder som är nödvändiga för att säkra rättigheterna för människor med funktionsnedsättning.</p>
Mål	<p>Målet för insatser enligt LSS är att främja människors jämlikhet i levnadsvillkoren och fulla delaktighet i samhällslivet.</p>
Inriktning	<p>De nationella målen för funktionshinderpolitiken är</p> <ul style="list-style-type: none"> • En samhällsgemenskap med mångfald som grund • Att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet • Jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män som lever med en funktionsnedsättning

Västerås stad ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

De ska ges förutsättningar att kunna verka och bo i en god samhällsmiljö. De insatser som ges ska syfta till en ökad självständighet och förbättrad livssituation för den enskilde.

Bärande principer

Valfrihet och integritet är två viktiga begrepp i LSS lagen och dess intentioner. Valfrihet stärker den enskildes integritet. LSS ger en ökad valfrihet för den enskilde genom de olika insatser som den enskilde kan erhålla. Dessa leder i sin tur till ett mer självständigt liv och därmed en ökad integritet.

Definition av rättighetslag

LSS är en rättighetslagstiftning för en viss grupp med stora och varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar.

Kännetecknande för en rättighetslag är följande:

- Definierad personkrets som omfattas av lagen.
- Beskrivning av de rättigheter som personkretsen kan utkräva

Överklagningsrätt avseende i lagen angivna rättigheter enligt den ordning som gäller för förvaltningsbesvär.

Målgrupp

Alla personer med en funktionsnedsättning omfattas inte av LSS-lagens insatser. För att ha rätt till insatser enligt LSS krävs att:

- Den enskilda omfattas av någon av lagens tre personkretsar enligt 1 § LSS
- Den enskilde behöver sådan hjälp i in livsföring
- Behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt
- Insatserna behövs för att stärka att den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor

Funktionsnedsättning

Med begreppet funktionsnedsättning avses förvärvade eller medfödda fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar p.g.a. sjukdom eller skada. Varken orsaken till eller arten av sjukdom eller skada och inte heller den medicinska diagnosen bör spela någon roll i sammanhanget.

Goda levnadsvillkor

Begreppet goda levnadsvillkor i relation till socialtjänstlagens mål om skäliga levnadsvillkor, beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå innebörden av respektive begrepp får man utgå från målen för respektive lagstiftning, LSS och socialtjänstlagen.

Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt SoL anger vad som kräva för att den enskilde ska klara sig. Skillnaden förklaras genom de olika utgångspunkterna för respektive lag, där LSS ofta avser livslånga behov medan SoL i huvudsak avser mer tillfälliga behov och insatser.

Avgifter	Alla insatser, stöd och service enligt LSS, är avgiftsfria. Den enskilde står dock för sina egna kostnader avseende hyra, kostnader för måltider/livsmedel, förbrukningsvaror, kommunikationer, fritidsaktiviteter, etc.
7 § LSS Rätten till insatser	<p>Rätt till insats har enligt 7 § LSS den som tillhör personkretsen och som har behov av insatsen i sin livsföring samt att behovet inte faktiskt tillgodoses på annat sätt. Vid bedömningen av om den enskilde har behov av insatsen i sin livsföring, måste jämförelser göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov. • Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. • Insatserna ska inte ses isolerade från varandra. <p>Den enskilde måste kunna lita på att insatserna ges så länge de behövs. Kontinuiteten ska garanteras. Insatserna ska komplettera varandra. Den enskilde ska kunna planera sitt liv. Insatsen ska stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv.</p>
Behovet tillgodosett på annat sätt	<p>Personer som tillhör personkretsen enligt 1 § LSS har rätt till insatser i form av stöd och service enligt lagen om deras behov inte tillgodoses på annat sätt (jfr SoL om behovet <i>kan</i> tillgodoses på annat sätt).</p> <p>Ett exempel kan vara vid utredning om behov av ledsagning eller personlig assistans utanför bostaden hos person boende i gruppboende.</p> <p>Tillgodoses behovet inom ramen för gruppboendets ansvar när det gäller kultur- och fritid? För att insats ska kunna nekas på grund av att behovet tillgodoses på annat sätt, ska behovet vara <i>faktiskt</i> tillgodosett. Även om behov i viss mån tillgodoses på annat sätt, kan rätt föreligga till kompletterande insatser enligt LSS.</p>
Begära insatser 8 § LSS	<p>Insatser enligt LSS ska ges den enskilde endast om han begär det. Även att tacka ja till ett erbjudande från biståndshandläggaren som tolkat den enskildes behov är liktydigt med en begäran.</p> <p>Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan ska vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatsen för honom/henne.</p>
Föräldrabalken	<p>Beslut om medgivande om att åtgärd får vidtas utan samtycke från den ena av två vårdnadshavare regleras i Föräldrabalken 6 kap § 13 a. Delegat för ett sådant beslut är nämndens för personer med funktionsnedsättning arbetsutskott.</p>
Förvaltare/ God man	<p>Biståndshandläggaren har skyldighet att anmäla till överförmyndaren när en person som omfattas av 1 § LSS kan antas ha behov av förmyndare, förvaltare eller god man.</p>
Företrädare inför nämnd	<p>I ett ärende som rör 9 § LSS har den enskilde rätten att muntligen vid</p>

besök lämna uppgifter till nämnden, om det inte finns särskilda skäl emot det. Den enskilde ska underrättas om sin rätt till företräde inför nämnd enligt första stycket 8 a § LSS.

Offentlighets- och sekretesslagen, OSL

Vid kommunikation mellan olika myndigheter avseende upprättande av en individuell plan måste bestämmelserna i OSL beaktas. Det innebär vanligtvis att den enskildes samtycke krävs för att en uppgift ska kunna lämnas vidare. Samtycke krävs för att lämna ut planen till en annan myndighet.

Barnperspektivet

FN:s Barnkonvention

All verksamhet som rör barn med funktionsnedsättning ska vila på de grundläggande bestämmelserna i FN:s barnkonvention och gällande svensk lagstiftning. Med barn avses varje människa under 18 år.

- Alla barn har lika värde och samma rättigheter. Barn får inte diskrimineras i förhållande till vuxna eller andra grupper av barn, och ska skyddas mot diskriminering.
- Barnets bästa ska komma i första hand, vid alla slags åtgärder och beslut som rör barnet. All planering och alla beslut ska innefatta prövning av barnets bästa.
- Alla barn har rätt till livet och att få utvecklas till en trygg individ.
- Respekt för barnets åsikter.
  - Barn har rätt att föra sin egen talan att bli tagna på allvar och bli lyssnade på.
  - Barn ska ges möjlighet till inflytande i de frågor som rör dem.
  - Barn har ingen skyldighet att ha eller bilda sig en egen åsikt och ingen kan tvinga barn att avslöja sina tankar eller åsikter, med det får inte finnas hinder för barnet att få uttrycka dem.
- Föräldrars gemensamma ansvar. Barnets föräldrar har det grundläggande ansvaret för barnets utveckling. Konventionen understryker att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling och att även föräldrarnas ska följa principen om barnets bästa i sin föräldraroll.

Barnets bästa

I lagen(1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, finns bestämmelser som svarar mot barnkonventionen. När en åtgärd eller insats rör ett barn ska beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Bestämmelserna är avsedda att stärka barns ställning och innebär att när en åtgärd eller en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Samverkan med barnet i fokus

Barn med funktionsnedsättning ska i likhet med andra barn ges förutsättningar till en god fysisk och psykisk utveckling. Många barn med funktionsnedsättningar har sammansatta svårigheter och ibland krävs specialkompetens och insatser från olika områden, exempelvis socialtjänst, förskola/skola. För att underlätta för dessa barn finns ett kontinuerligt samarbete med landstinget västmanland barn- och ungdomspsykiatri, barn- och ungdomshälsan, primärvård, habiliteringscentrum, förskola, skola, socialtjänst och intresseorganisationer.

Engagera vårdnadshavare och nätverk

Insatser som ges till barn ska utformas tillsammans med barnets vårdnadshavare. Även i de fall ett barns båda vårdnadshavare inte sammanlever ska så långt det är möjligt båda engageras. I största möjliga utsträckning ska även övrigt nätverk runt barnet aktiveras. Om en vårdnadshavares funktionsnedsättningar innebär att barns rättigheter åsidosätts gällande skola och/eller fritidsaktiviteter ska socialtjänsten informeras för att barnets behov ska tillgodoses.

Föräldrar med funktionsnedsättningar som behöver stöd

När en person med funktionsnedsättning som har vårdansvar för barn ansöker om insatser enligt LSS är det viktigt att beakta behovet och utformningen av insatsen även ur ett barnperspektiv. Ur ett barns perspektiv är det angeläget att begränsa antalet personer som ger omvårdnad, stöd och service i den enskildes hem.

Samtycke

Samtycke till insatser enligt LSS gäller enligt § 8 från det att barnet fyllt 15 år. Barn som fyllt 15 år kan också själv ansöka om insatser. Vårdnadshavaren har dock rätt och skyldighet att bestämma i barnets angelägenheter upp till att barnet fyller 18 år. En begäran från en person mellan 15 och 18 år kan därför inte bifallas mot vårdnadshavares vilja. Om det skulle innebära fara för den enskildes utveckling kan omhändertagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård för unga aktualiseras. Vuxna och ungdomar som saknar förmåga att på egen hand ta ställningen i frågan ska ges insatserna på begäran av vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare.

Anmälningsskyldighet vid oro för barn

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom socialtjänsten är enligt socialtjänstlagen skyldiga att genast anmäla till individ- och familjenämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att den behöver ingripa till ett barns skydd. Denna skyldighet omfattar även verksamhet enligt LSS. Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika verksamheter bryts. Anmälan ska göras till individ- och familjenämnden för utredning av barnets behov och situation.

Ansvarsfördelning mellan kommuner

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt (16 § första stycket LSS). Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser.

Det är bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälpinsatser enligt LSS för enskilda oavsett om han eller hon tillfälligt eller under en längre tid vistas i en annan kommun. Om personen varaktigt vill tillhöra den kommun där han faktiskt vistas kan han eller hon begära förhinderbesked om att få insatser enligt LSS i vistelsekommunen.

Bosättningskommunen ska ansvara för insatser enligt LSS till den enskilde så länge han eller hon inte väljer att bosätta sig i en annan kommun. Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt SoL som kan

behövas i den akuta situationen.

Den kommun som beslutat om boende i en annan kommun, oavsett om boendet är en insats enligt LSS eller SoL, har ansvar för alla insatser enligt LSS som den enskilde kan ha behov av.

Asylsökande

I lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) finns vissa bestämmelser om bistånd till asylsökande m.fl. Om en person med funktionsnedsättning som omfattas av LMA ansöker om bistånd för särskilda behov som inte täcks av LMA är kommunen skyldig att pröva den enskildes behov enligt SoL, med undantag för bistånd för försörjning, där behovet tillgodoses genom LMA.

För rätt till insatser enligt 9 § LSS ställs krav på bosättning i den ansvariga kommunen. Om sådan saknas får ansökan avslås. Behovet av insatser av motsvarande karaktär får i stället prövas enligt 4 kap. 1 § SoL. Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser, står i inledningen.

Oavsett uppehållstillstånd eller inte och om personen är folkbokförd i kommunen, så har enskild rätt att söka insatser enligt LSS och SoL.

Vistelsekommunen står för kostnaden om den enskilde har rätt till insatser, och kan söka statsbidrag för asylsökande med flyktingstatus.

Så snart ett ärende rör en person med funktionsnedsättning med utländsk härkomst som kan antas ha flyktingstatus kan förvaltningens handläggare på socialkontor ekonomi, efter samtycke från den enskilde, kontaktas för kontroll av flyktingstatus och ansökan om statsbidrag.

Utredning och bedömning av personkretstillhörighet enligt § 1 LSS

Personkrets 1 § LSS

Lagen omfattar personer med:

- utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- andra **varaktiga fysiska** eller **psykiska** funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Personkrets 1 och 2

Medicinsk diagnos tillsammans med psykologiska, sociala och pedagogiska faktorer utgör ett underlag för handläggarens sammanvägda bedömning. Aktuella utredningar såsom läkarutlåtande, social utredning, psykologutlåtande, pedagogisk utredning begärs från experter, exempelvis landstingets habiliteringsverksamhet (Habiliteringscentrum), psykiatri, skola och primärvård.

- 1 § 1p LSS beskriver personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
- 1 § 2p LSS beskriver personer som fått sitt begåvningshandikapp i vuxen ålder. Det är personer som efter utvecklingsåldern (16 år) fått en hjärnskada och till följd härav en betydande och bestående varaktig begåvningsmässig begränsning/nedsättning som kan jämföras med en utvecklingsstörning.

Personkrets 3

Här inbegrips barn, ungdomar och vuxna med långvarigt habiliterings- och/eller rehabiliteringsbehov, d.v.s. personer som på grund av sin funktionsnedsättning har ett i flera avseenden likartat behov som de som omfattas av 1 § 1 och 1 § 2.

Följande kriterier ska vara uppfyllda för att en person ska tillhöra personkrets enligt 1 § 3 p LSS:

- varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande
- funktionsnedsättningarna ska vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen
- personen ska ha behov av omfattande stöd och service

Kriterierna går dock inte att helt självständigt bedöma var för sig eftersom de påverkar varandra. Funktionsnedsättningen ska vara betydande och bestående. Enbart kognitiv funktionsnedsättning är inte tillräckligt för att den enskilde ska tillhöra personkretsen.

Utredning och bedömning av personkretstillhörighet enligt § 1 LSS

Personkretsutredning kan *endast* göras i samband med ansökan om insats enligt § 9 LSS.

En person kan bedömas tillhöra personkretsen enligt § 1, men inte bedömas ha rätt till den sökta insatsen.

Om en enskild vill göra en personkretsutredning för bedömning om tillhörighet i personkretsen utan att ansöka om en insats enligt § 9 LSS, är detta *inte* möjligt.

Förmåner för personer som ingår i personkretsen enligt § 1 LSS

Förfrågan kan komma i samband med att enskilda vill tillgodoräkna sig vissa rättigheter, såsom till exempel särskilt tandvårdsbidrag från Försäkringskassan, för personer som tillhör personkretsen enligt § 1 LSS. Den enskilde bör i dessa fall hänvisas till hälso-och sjukvården, för att få en bedömning av detta.

Varaktig funktionsnedsättning

En fysisk eller psykisk funktionsnedsättning ska vara stor, omfattande och varaktig. En bedömning av varaktigheten görs, då man avgör om personen tillhör personkretsen. Behovet av insats kan variera över tiden.

De negativa konsekvenserna av funktionsnedsättningen kan växla över tiden. För en person i en sådan situation måste en bedömning göras om hon/han, sett över en längre period och i ett

helhetsperspektiv, har ett omfattande behov trots att behovet periodvis är mindre.

Exempelvis kan sjukdomsbilden för en person med psykisk funktionsnedsättning variera på kort sikt, men i ett livslångt perspektiv kan bedömningen bli att personen har ett varaktigt behov med rätt till insatser. En psykisk funktionsnedsättning är ofta inte statisk, utan kan variera över tiden i svårighetsgrad. Ett behovs varaktighet kan omprövas.

Uppenbart inte beror på normalt åldrande

Begreppet ”uppenbart inte beror på normalt åldrande” innebär enligt socialstyrelsens mening att det bör vara helt klarlagt av medicinsk expertis att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande för att personer över 65 år över huvud taget ska ha rätt till insatser enligt LSS. Det är således nödvändigt att en medicinsk utredning kan styrka att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande.

Tidig demens kan i vissa fall bedömas tillhöra personkrets 2 och bör vara styrkt med ett medicinskt utlåtande.

Stor funktionsnedsättning

Funktionsnedsättningen ska ha en sådan karaktär att det starkt påverkar flera livsområden samtidigt t ex boende, fritid, behov av rehabilitering eller habilitering.

Det gäller t ex om en person till följd av funktionsnedsättningen har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen i boendet, i utbildningssituationen, på arbetet, på fritiden eller för att förflytta sig, för att meddela sig med andra eller för att ta emot information. Kombinationen av skador, vars sammantagna konsekvenser är speciellt svåra eller komplicerade, vilket medför att den enskilde får stora svårigheter i den dagliga livsföringen.

Betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som toalettbestyr och hygien, påklädning, mathållning, förflyttning inomhus eller utomhus, sysselsättning och nödvändig träning och/eller behandling. Det kan också innebära att en person inte kan förstå och klara sin ekonomi, svårigheter att göra sig förstådd, kommunicera med andra (t ex i direkta samtal med andra och telefonsamtal) eller att en person riskerar att bli isolerad från andra människor.

Personens individuella förutsättningar för att lämna respektive ta emot ett budskap måste beaktas såväl som mottagarens möjlighet att förstå och svara på budskapet.

Förmåga att kommunicera

För att bedöma förmågan att kommunicera som ett grundläggande behov som berättigar till personlig assistans, krävs det att personen med funktionsnedsättning behöver ha ytterligare en person närvarande, den personliga assistenten, för att kommunikation över huvud taget ska vara möjlig. Det krävs en nära kännedom om personens uttrycksätt och förmåga att förstå och uppfatta andra.

Omfattande behov av

Omfattande behov av stöd och service kan vara behov av hjälp med

stöd och service

toalettbesök, hygien och påklädning. Det kan även vara ett behov av hjälp med matlagning, skrivning och läsning, kommunikation med andra, förflyttning, sysselsättning och rekreation mm.

I begreppet omfattande behov av stöd och service kan ligga både att insatserna har stor omfattning och att de behöver ha en särskild kvalitet. Det innebär i allmänhet att den enskilde har ett dagligt behov av långvarigt eller upprepat stöd.

En bedömning av en persons behov av stöd eller service måste alltid ske utifrån en sammanvägning av medicinska, sociala och psykologiska faktorer. Insatser av integritetskänslig karaktär kan utgöra ett "omfattande behov" trots ringa tidsåtgång. Ibland kan det dock behövas återkommande insatser av speciell art och kvalitet. Trots mindre tidsåtgång kan behoven betraktas som omfattande. Som exempel kan nämnas stödet till personer med utvecklings-störning som är dövblinda, vilket behöver ges av personal med specifik utbildning och kompetens.

Äldre med omfattande funktionsnedsättning

Rätten till insatser enligt LSS avser människor med omfattande stödbehov i yrkesverksam ålder med uppenbart *icke* åldersrelaterade funktionsnedsättningar.

Med äldre personer betraktas personer över den allmänna pensionsåldern, 65 år. När funktionsnedsättningen debuterat före pensionsåldern och när åldringsprocessen förstärker funktionsnedsättningen så att behovet blir omfattande, kan personen ha rätt till insatser enligt LSS.

Vid en icke åldersrelaterad funktionsnedsättning har besvärerna ofta visat sig före pensionsåldern, eller så har tillståndet uppkommit genom skada, t ex en trafikolycka, efter pensionsåldern.

Personer med demens som inte har uppnått 65 års ålder kan höra till lagens personkrets om kriterierna för detta är uppfyllda i sammanhanget.

Personer med psykisk funktionsnedsättning

En person med allvarlig och varaktig psykisk funktionsnedsättning kan omfattas av lagen om konsekvenserna av funktionsnedsättningen leder till nedsättningar i de psykiska och sociala funktionerna i sådan grad att kriterierna i tredje personkretsen är uppfyllda.

Specifika insatser som för personer med psykisk funktionsnedsättning kan behöva i form av behandlingsalternativ kan inte tillgodoses inom LSS.

Landstinget ansvarar för den psykiatriska hälso- och sjukvården samt för behandling. Denna del av personkretsen representeras av personer med "icke synlig funktionsnedsättning" eller "icke mätbar funktionsnedsättning." Rättsfall visar att om dessa grupper ska få rätt till insatser måste mycket ingående utredningar göras. Här krävs ofta ett nära samarbete med psykiatri. Den allsidiga bedömningen av situation för personen med funktionsnedsättning blir mycket angelägen. Det handlar också ofta om att motivera den enskilde att begära (ta emot) insatser.

**Alkohol- och
drogrelaterade
funktionsnedsättningar**

En person med missbruksproblem kan, om funktionsnedsättningen är stor och varaktig och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service, omfattas av lagen. Det har i detta sammanhang ingen betydelse om behovet är förorsakat av missbruket eller inte.

Riktlinjer för bedömning av personlig assistans enligt 9 § 2 p LSS

Vad är personlig assistans?

En person kan tillhöra personkretsen enligt 1 § LSS och vara berättigad till insatser enligt denna lag men ändå inte vara berättigad till personlig assistans.

Insatsen personlig assistans är ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personen med funktionsnedsättning. Det rör sig således om grundläggande behov.

Assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseende komplicerade situationer i regel av mycket personlig karaktär (prop.92/93:159, sid 64).

Det avser främst sådana behov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionsnedsatta måste anses ha ett särskilt intresse av vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska utformas (RÅ 2009 ref. 57).

Hjälpbehoven ska således bedömas vara av en särskild karaktär och omfattning för att anses berättiga till personlig assistans.

Behov av insatser för att motivera en person att klä sig, äta etc. berättigar inte till personlig assistans (prop. 195/96:146 s. 20). Undantaget är i de speciella fall där det krävs ingående kunskap om funktionsnedsättningen. Exempel på detta kan vara att bryta svåra tvångshandlingar. Syftet i dessa situationer är att den enskilde ska kunna sköta sina grundläggande behov.

Personer med till exempel enbart psykisk funktionsnedsättning bör vara berättigade till personlig assistans i vissa speciella fall, nämligen där karaktären och omfattningen av den psykiska funktionsnedsättningen medför behov av hjälp med de grundläggande behoven. Så kan vara fallet när en person på grund av psykisk funktionsnedsättning är helt ur stånd att själv klara sin hygien eller få i sig mat (1995/96 SoU15).

Vissa personer med utvecklingsstörning, vuxenhjärnskada, autism eller autismliknande tillstånd kan vara aktuella för insatsen av samma skäl.

Personlig assistans ska således vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Den som uppfyller de grundläggande behoven för personlig assistans kan även erhålla assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Den enskilde har rätt till insatsen om inte behovet tillgodoses på annat sätt t ex genom att personer med funktionsnedsättning erhåller andra insatser från samhället såsom omvårdnad vid bostad med särskild service (gruppbofastad eller servicebofastad), genom personal

knuten till barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller genom vad som normalt faller under makars ansvar för varandra eller föräldrars ansvar för vårdnad och tillsyn enligt föräldrabalken eller vårdbidrag.

Rättighet till personlig assistent 7 § LSS

Rättigheten till biträde av personlig assistent enligt 9 § 2 LSS avser personer med stora och omfattande funktionsnedsättningar som bedöms ha behov av insatsen personlig assistans om behovet inte är faktiskt tillgodosett, för att uppnå goda levnadsvillkor. Rättigheten avser biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av ekonomiskt stöd inte täcks av assistansersättning.

Kommunens ansvar

Kommunen är ansvarig för personlig assistans till personer som behöver assistans för sina grundläggande behov under *högst* 20 timmar per vecka, vid tillfälliga behov och i vissa andra situationer där personlig assistans kan behövas men där assistansersättning genom Försäkringskassan (Socialförsäkringsbalken 51 kap 2 §) inte kan beviljas.

Kommunens beslut om personlig assistans enligt 9 § 2 LSS

Beslut om personlig assistans avser biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av ekonomiskt stöd inte täcks av bestämmelserna i Socialförsäkringsbalken.

Vid beslut om ”ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans” beslutas om antal timmar per vecka, månad eller längre tid till samma schablonbelopp som den statliga ersättningen för personlig assistans. Schablonersättningens storlek fastställs varje år av regeringen. Om det finns särskilda skäl, kan förhöjd timersättning utbetalas, dock med högst 12 procent. Skäl för förhöjt timbelopp kan vara att den enskilde behöver särskilt kvalificerad personal eller personal som behöver särskilt stöd i sitt arbete. Ett exempel kan vara i de fall där speciell kompetens behövs för att tolka vad den enskilde vill förmedla.

Överlämnande av ärende till försäkringskassan (15 § 8 LSS)

Om någon hos kommunen ansökt om biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt LSS ska kommunen, om den enskilde kan antas ha rätt till assistansersättning, anmäla detta till försäkringskassan. Försäkringskassan har då att pröva frågan om assistansersättning.

Försäkringskassans ansvar

Assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken, SFB, (2010:110), 51 kap 2 § ska lämnas till personer som har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring med i genomsnitt *mer än* 20 timmar/vecka för sina grundläggande behov. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov mer än 20 timmar har även rätt till insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Grundläggande behov

Som grundläggande behov inräknas personlig hygien, på- och avklädning, att inta måltider, att kommunicera.

Att kommunicera, där det krävs en tredje part som har kunskap om den enskildes funktionsnedsättning och sättet att kommunicera. Ett grundläggande behov av assistans för att kommunicera med andra innebär att personen med funktionsnedsättning behöver ha ytterligare en person, d.v.s. den personliga assistenten, närvarande för att en kommunikation över huvud taget ska vara möjlig.

Annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den enskildes situation och behov.

Bedömning av behov för av – och påklädning av ytterkläder sker först vid bedömning av tillkommande behov utöver de grundläggande behoven, dvs. för andra aktiviteter och utevistelse.

Dubbel assistans

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:15 749) om bostadsanpassningsbidrag, eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), har utretts (9 a § LSS).

Detta innebär inte att det ska krävas att den enskilde visar att behovet inte kan tillgodoses på ett annat sätt. Däremot bör det kunna krävas av den enskilde att denne undersökt och övervägt alternativa lösningar för att tillgodose behovet. Men även om den enskilde finner att behovet kan tillgodoses exempelvis genom bostadsanpassning, bör det även fortsättningsvis stå fritt för honom eller henne att välja att ansöka om dubbel assistans i stället. Det bör alltså räcka med att de alternativa lösningarna har utretts. (Prop.2009/10:176)

Tillfällig utökning av insatsen med anledning av ordinarie assistents sjukdom

Vid tillfälligt behov av utökad assistans ska biståndshandläggaren endast besluta om antal timmar personlig assistans (schablonbelopp) utifrån det tillfälliga behovet, inte om merkostnader i övrigt. Om den enskilde har beslut om högre ersättning per timme än schablonbeloppet för det kontinuerliga behovet av assistans, ska det högre beloppet utgå även för de timmar som avser att täcka det tillfälligt utökade behovet.

Kommunen är inte skyldig att betala med samma timbelopp som utgår från försäkringskassan vid ordinarie assistents sjukdom. Kommunens skyldighet är att svara för den faktiska merkostnad som uppstått vid ordinarie assistents sjukfrånvaro och då vikarie måste utföra assistansen. Insatsen måste begäras av den enskilde, beslut ges enligt 9 § 2 LSS.

Sådan begäran om faktiskt tillhandahållande av personlig assistans eller ekonomiskt stöd för skäliga kostnader för personlig assistans ska göras för varje tillfälle den ordinarie personliga assistenten är sjuk.

Av praktiska skäl kan den enskilde välja att ansöka om insatsen vid regelbundna intervall, t ex månadsvis eller halvårsvis (SKL).

Assistans under dygnsvila (jourtid/väntetid)

Insatserna under dygnsvilan kan vara i form av såväl aktiva insatser som insatser i form av väntetid eller beredskap. Med dygnsvila avses en sammanhållen sömn under ett dygn, vilket vanligtvis infaller under natten.

1 timme assistanstid motsvarar 4 timmar under dygnsvila, men innebär dock vaken arbetstid för assistenten som ska finnas i direkt närhet för att uppmärksamma behov av stöd och service hos den enskilde.

I bedömningen av behovet av personlig assistans under dygnsvilan ingår flera viktiga bedömningsmoment. Det är viktigt att utreda hur behovet ser ut för att därefter ta ställning till om det ska tillgodoses genom assistans.

Exempel

Maja behöver personlig assistans under natten. Maja behöver hjälpmed att gå på toaletten 2 gånger per natt och behöver även hjälp med att rätta till täcket som brukar glida av ett antal gånger varje natt. Försäkringskassan bedömer att Maja inte behöver aktiv/ständig tillsyn under natten utan att Majas behov kan tillgodoses via väntetid och aktiva insatser förhjälp att besöka toaletten och hjälp med att rätta till täcket.

Personlig assistans till personer som fyllt 65 år

Personer med pågående insatser enligt 9 § 2 LSS, som beviljats före 65 års ålder, får behålla insatsen/ersättningen efter det att de fyllt 65 år. Den, som inkommer till kommunen med ansökan senast dagen före 65-årsdagen, ska få sin ansökan prövad och om behov av insatsen/ersättningen föreligger ska ansökan beviljas. Antalet assistanstimmar enligt LSS får inte utökas efter det att personen fyllt 65 år. Detta innebär att behov av ökade insatser efter 65-årsdagen får tillgodoses på annat sätt.

Personlig assistans i förhållande till annan verksamhet

Assistansen knyts till personen och inte till viss verksamhet. Avsikten är inte att den personliga assistenten ska ersätta personal som behövs för att bedriva en verksamhet. Personlig assistans är ett personligt utformat stöd som ges i olika situationer av ett begränsat antal personer.

Personlig assistans utanför gruppbostad

Huvudregeln är att behovet av personlig assistans utanför bostaden för personer som bor i gruppbostad ska ombesörjas inom ramen för boendets försorg. Behov av personlig assistans kan dock undantagsvis föreligga vid andra aktiviteter som den enskilde som bor i gruppbostad har utanför gruppboستaden.

Personlig assistans utanför gruppboستaden kan vara nödvändig för att den enskilde ska uppnå goda levnadsvillkor.

Personlig assistans i gruppbostad

Personlig assistans lämnas inte i gruppbostad.
Se ovan ”Personlig assistans utanför gruppboستaden”!

Personlig assistans i daglig verksamhet

Om särskilda skäl föreligger, kan personlig assistans vara aktuell även vid deltagande i daglig verksamhet. Det är verksamhetens ansvar att se till att tillräckliga resurser tillförs utifrån den enskildes behov. I de fall då behovet är av sådan omfattning har den enskilde

med all sannolikhet beslut från Försäkringskassan.

Till exempel kan sådana särskilda skäl vara att en persons funktionsnedsättning eller kombination av funktionsnedsättningar eller möjligheten att kommunicera kräver att en person med ingående kunskaper om den enskilde finns till hands hela tiden. Den enskilde kan behöva hjälp med att tolka omgivningen och skulle inte kunna delta i daglig verksamhet utan det kvalificerade personliga stödet.

Utökat behov av personlig assistans i samband med resor

Generellt sett är det inte självklart att den enskilde ska beviljas utökat antal timmar personlig assistans för att kunna företa en resa. Vad som ingår i grundbeslutet om assistans ska först utredas. Prövningen om det föreligger behov av resan för att den enskilde ska uppnå goda levnadsvillkor ska alltid prövas.

Exempel på en situation som kan berättiga till tillfälligt utökat antal timmar för att resa ska kunna genomföras är att det föreligger risk för den enskildes isolering. Vad gäller utlandsresor anses jämlikhet och goda levnadsvillkor samt full delaktighet i samhällslivet normalt kunna uppnås även utan resor till utlandet.

Resor upp till fyra dagar kan beviljas av biståndshandläggare. Resor mer än fyra dagar eller resor utanför Norden beslutas av nämndens för personer med funktionsnedsättning arbetsutskott.

Personlig assistans vid sjukhusvistelse

Om särskilda skäl föreligger, kan statlig assistansersättning utbetalas för kortare tid när personen med funktionsnedsättning vårdas på sjukhus. Sådana särskilda skäl kan vara att en persons funktionsnedsättning eller kombinationen av olika former av funktionsnedsättning, hälsotillstånd eller möjligheter att kommunicera kräver att en eller ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskap om den enskilde finns till hands.

Försäkringskassan avgör vad som är särskilda skäl i det aktuella fallet. Kommunen bör göra motsvarande bedömning i det enskilda fallet, när det gäller personlig assistent eller LSS-ersättning. Gäller även vid tillfälligt utökat behov av personlig assistans.

Den försäkrade kan själv begära assistansersättning vid sjukhusvistelse. Begäran kan göras på olika sätt till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan bedömer att den försäkrade har särskilda skäl för att få assistansersättning vid sjukhusvistelse ska beslutet gälla fram till nästa omprövning. Om det i grundbeslutet inte framgår att den försäkrade har särskilda skäl för att få assistansersättning vid sjukhusvistelse måste ett separat beslut fattas.

Tillfälligt behov

Tillfälligt behov/utökat behov av personlig assistans kan förekomma i samband med den enskildes behandling eller rehabilitering/habilitering.

Gränsdragning mellan egenvård och hälso-och sjukvård

Som egenvård räknas de uppgifter som ansvarig läkare normalt lämnar till patient eller anhöriga att sköta om. Uppgifter som förutsätter mer omfattande instruktion och handledd träning av ansvarig läkare eller sjuksköterska är att räkna till hälso- och sjukvård, oavsett vem som utför uppgiften.

Egenvård

Egenvård kan ingå i den personliga assistentens uppgift att hjälpa den enskilde med allt som ingår i den dagliga livsföringen. Därmed kan egenvård ingå i kommunens kostnadsansvar för personlig assistans enligt LSS respektive assistansersättning från försäkringskassan enligt SFB.

Delegering av hälso-och sjukvårdsuppgifter enligt lag (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område LYHS

De åtgärder som enligt läkarens bedömning endast kan utföras av viss behörig personal eller kräver viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion och handledd träning är att betecknas som hälso- och sjukvård.

Om ansvarig läkare har bedömt att vissa moment ska betecknas som hälso- och sjukvård kan vården utföras av personliga assistenter, *efter delegering*, varvid de tillhör hälso- och sjukvårdspersonal och enligt LYHS själva bär ansvaret för hur de individuellt fullgör sina arbetsuppgifter. Om den enskilde är inskriven inom hemsjukvården bär kommunen kostnadsansvaret för hälso- och sjukvårdsinsatser. Kostnadsansvaret för assistansen kan bli delat i de fall landstinget ansvarar för de moment som är att betrakta som hälso- och sjukvård.

Retroaktiv ersättning

Personlig assistans kan inte begäras för förfluten tid. Retroaktiv ersättning för personlig assistans kan utbetalas tidigast från datum då ansökan inkom. Underlag som styrker att ersättningsgilla kostnader förekommit ska då lämnas in.

Makars ansvar

Vad som normalt faller under makars ansvar för varandra avses det gemensamma ansvaret för hem och hushåll som föreligger makar emellan enligt äktenskapsbalken. Vid bedömning av tidsåtgång bör beaktas att makar har ett gemensamt ansvar för hushållet. En person med funktionsnedsättning ska så långt möjligt kunna leva som andra och därmed ska assistansen kunna omfatta en del uppgifter som avser det gemensamma hushållet. För att assistansen ska kunna beviljas för sådana aktiviteter förutsätter det den enskildes aktiva deltagande och tidigare delaktighet i dessa sysslor.

Sambo

Två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (sambor) ska likställas med personer som är gifta och registrerade partner vid prövningen av rätten till assistansersättning (FKRS 2006:14). Sambolagen reglerar endast sambors gemensamma bostad och bohag.

Barn och personlig assistans

Omvårdnad av barn till förälder med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är principiellt *inte* en uppgift för förälders personliga assistent. Det är dock naturligt att assistenten också hjälper föräldern med funktionsnedsättning att klara den praktiska omvårdnaden av det lilla spädbarnet t ex amning och blöjbyte.

Bedömning av personlig assistans till barn

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna, enligt de grundläggande behoven, eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personens behov.

En jämförelse ska göras med de behov ett barn i samma ålder har utan funktionsnedsättning. Det är alltså det extra omvårdnadsbehovet som ska ligga tillgrund för rätten personlig assistans.

Handläggaren ska informera den enskilde om att ett eventuellt vårdbidrag ofta reduceras som en följd av insatsen personlig assistans.

Kriterier

Särskilda skäl för att bevilja assistans till barn kan föreligga vid någon av följande situationer:

- barnet/ungdomen är i ett nödvändigt behov av att ha en person nära knuten till sig hela tiden
- assistenten är nödvändig för barnet/den unges kommunikation
- personen har speciell och nödvändig kompetens (till exempel att kunna bedöma om barnet/ungdomen behöver sjukvård alternativt har egen kompetens för att utföra sjukvårdsinsatser).

Normalt föräldraansvar

Föräldraansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.

Personlig assistans kan vara av grundläggande betydelse för barn som har omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet eller stor del av dygnet och som på grund av t ex hjärnskada eller sjukdom har flera funktionsnedsättningar samtidigt.

Personlig assistans i skola, förskola och fritidshemsverksamhet

Grundregeln är att funktionsnedsatta barns och ungdomars behov ska tillgodoses inom ramen för den kommunala verksamheten, såsom barnomsorg och skola. Denna grundregel inkluderar, vid behov, rätt till individuellt stöd av resursperson eller elevassistent.

Personlig assistans är inte en insats som ska ersätta den ordinarie personal som krävs för att ett barn i behov av stöd ska kunna tillgodogöra sig barnomsorgen/undervisningen, med andra ord gängse resursperson eller elevassistent.

Endast om den hjälp som eleven behöver är sådan att den faller utanför vad som är rimligt att barnomsorgen/skolan svarar för, har eleven rätt till personlig assistans. I de fallen kan förmodas att behovet är av sådan omfattning att beslut om personlig assistans är beviljat av Försäkringskassan.

Uppföljning

Systematiska och regelbundna uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Riktlinjer för ledsagarservice enligt 9 § 3p LSS

Ledsagarservice lämnas som ett led i strävandena att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra. Avsikten är att den enskilde skall få hjälp med att komma ut bland andra människor. Den enskilde bär ingen kostnad för ledsagaren och kostnader som uppstår för ledsagaren så som entréavgifter, resekostnader, måltider, övernattnings etc.

Syftet med ledsagarservice är att bryta den isolering som ofta blir följden av omfattande funktionsnedsättning. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven. Omvårdnad ingår inte i insatsen.

Ledsagarservice är i huvudsak avsedd för aktiviteter av vardaglig karaktär i närmiljön. Ledsagarservice kan beviljas för att besöka vänner, delta i kulturliv och fritidsaktiviteter samt promenader, aktiviteter som den enskilde annars inte skulle kunna genomföra eller vara delaktig i.

Ledsagarservice av tillfällig karaktär kan i undantagsfall beviljas utanför Västerås, om den enskilde har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor. Bedömningen av behovet ska tydligt dokumenteras i utredningen. Syfte och mål med insatsen ska tydligt framgå. Beslutet om ledsagning anges i det antal timmar som behovet omfattar

Omvårdnad

Omvårdnad ingår ej i insatsen, dock kan ledsagaren behöva vara den enskilda behjälplig i vissa situationer runt en måltid, att ta av och på skor och ytterkläder, påminna om och ev. ge visst stöd för toalettbesök samt för andra mindre krävande stödinsatser.

Personer med personlig assistans

Ledsagarservice kan erbjudas personer som tillhör lagens personkrets men inte har personlig assistans, eftersom ledsagning är en uppgift som ingår i personlig assistans för de som har sådant stöd.

Ledsagarservice till personer boende i bostad med särskild service (gruppboestad)

I bostad med särskild service ingår kultur- och fritidsverksamhet, vilket ska bidra till att bredda den enskildes sociala nätverk. Behovet av ledsagarservice ska därför tillgodoses inom ramen för gruppboestaden.

För att möjliggöra för den enskilde att utöva specifika individuella aktiviteter utanför gruppboestaden kan det dock finnas behov av ledsagning hos person som bor i gruppboestad.

Behovet av ledsagning i samband med önskan att umgås med jämnåriga utanför gruppboestadens ram ska tillgodoses.

Ledsagarservice i samband med resor

Ledsagarservice är i huvudsak avsedd för aktiviteter av vardaglig karaktär i närmiljön. Vid ansökan om ledsagarservice i samband med resa är individuella behov och syftet med resan som ska ligga till grund för beslutet.

Resor upp till fyra dagar kan beslutas av biståndshandläggare. Beslut om resor mer än 4 dagar eller resor utanför Norden beslutas av arbetsutskottet.

Full delaktighet i samhällslivet, jämlikhet och goda levnadsvillkor måste normalt anses kunna uppnås utan att resor till utlandet företas (jfr RÅ 2003 ref. 79 om utlandsresa).

Omkostnader vid ledsagarservice

Leverantören av ledsagarservice ska stå för de kostnader som uppstår för ledsagaren. Ersättningen till leverantören inkluderar dessa kostnader.

Ledsagarservice till barn - normalt föräldraansvar

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet.

Vårdnadshavaren skall svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. En jämförelse ska göras med barn/ungdomar utan funktionsnedsättning i samma ålder. Föräldraansvaret för ett barns aktiviteter måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.

En bedömning görs i varje enskilt fall utifrån det individuella behovet.

Flytt av verksamhet

Om en verksamhet inom bostad med särskild service enligt LSS 9§9, eller daglig verksamhet enligt LSS 9§10, genomför en gemensam resa är detta att betrakta som reguljär verksamhet och berättigar inte de enskilda till ledsagarservice enligt LSS.

Uppföljning

Systematiska uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Riktlinjer för kontaktperson enligt 9 § 4p LSS

Syfte

Syftet med biträde av kontaktperson skall vara att bryta den enskildes isolering genom samvaro och genom hjälp till fritidsverksamhet. Isolering kan i detta sammanhang tolkas som en upplevelse av utanförskap hos den enskilde. Den enskilde lever ett tillbakadraget liv och är i avsaknad av egna sociala kontakter.

Skäl för insatsen kontaktperson

Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd som ges av en människa med stort engagemang och intresse för andra människor.

Något krav på särskild yrkeskompetens hos kontaktpersonen kan inte ställas. Insatsen kontaktperson är avsedd att underlätta för den som saknar ett socialt kontaktnät att få en sådan kontakt. Avsikten med en kontaktperson är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Omvårdnad ingår ej i insatsen, dock kan kontaktpersonen behöva vara den enskilda behjälplig i vissa situationer runt en måltid, att ta av och på skor och ytterkläder, påminna om och ev. ge visst stöd för toalettbesök samt för andra mindre krävande stödinsatser.

Många i målgruppen har svårt att skapa vänskapsrelationer. En kontaktperson är en medmänniska som bygger upp en vänskapsrelation med den som har beviljats insatsen. Personen med funktionsnedsättning ensam kan ha svårt att ordna för sig på sin fritid. En kontaktperson kan tillsammans med den enskilde genomföra olika aktiviteter och uppmuntra honom/henne att ta egna initiativ och knyta egna kontakter.

Insatsen kontaktperson kan beviljas oavsett den enskildes boendeform för att hindra isolering och för att möjliggöra en oberoende kontakt utanför närstående och personalgruppen.

I de fall den sökande uppvisar allvarliga beteendestörningar, eller har betydande fysiska och/eller psykiska funktionsnedsättningar som är svåra att hantera för en icke professionell person bör det framgå av utredningen att insatsen inte är tillämpbar i förhållande till den enskildes behov. Om beslutet innebär ett avslag bör skälen till beslutet motiveras, samt påvisa hur behovet faktiskt tillgodoses.

Kontaktperson för barn- och ungdom

Insatsen blir knappast aktuell för de yngre barnen. De lever inte ett sådant liv att insatsen behövs för att bryta isolering. Ett barn har familj, förskola/skola samt ev. även andra insatser. Äldre ungdomar med funktionsnedsättning som för sin ålder lever ett isolerat liv kan ha rätt till insatsen.

Kontaktperson till personer boende i

I insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt LSS ingår

gruppbostad

fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

Detta innebär att uppgifter som åligger en kontaktperson, exempelvis att hjälpa att bryta den enskildes isolering genom samvaro och fritidsaktiviteter, som regel kan tillgodose inom ramen för en gruppbostad (prop. 1992/93: 159 s 75 och s. 178). I flera kammarrättsdomar framkommer att de sociala behoven tillgodoses genom bostad med särskild service men även med insatsen daglig verksamhet.

Om det stöd som ges i gruppboستaden inte är tillräckligt för att bryta den enskildes isolering, om den enskilde lever ett tillbakadraget liv och är i avsaknad av egna sociala kontakter på fritiden, sak behovet kunna tillgodoses med kontaktperson.

Verkställighet

Rekrytering av kontaktpersoner sker av kontaktpersonshandläggare inom förvaltningen.

Uppföljning

Systematiska uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Riktlinjer för avlösarservice enligt 9 § 5p LSS

Riktlinjer för avlösarservice i hemmet

Med avlösarservice avses vanligen avlösning i det egna hemmet. Syftet med insatsen är att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga eller närstående.

Riktlinjer för avlösarservice i hemmet för barn

Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan behöva hjälp med avlösning för att kunna koppla av eller för att genomföra aktiviteter som barnet inte deltar i.

Likaså kan avlösning vara en förutsättning för att föräldrar ska kunna ägna sig åt syskon eller kunna resa bort.

Tillgång till avlösning kan vara en förutsättning för att föräldrar ska kunna delta i t ex föräldrautbildning och liknande kontakter som kan kopplas till barnets funktionsnedsättning eller andra åtaganden där barnet inte kan delta. Insatsen avlösarservice i hemmet enligt LSS avser att göra det möjligt för anhöriga eller familjehemsföräldrar att få avkoppling och uträtta sysslor utanför hemmet.

Riktlinjer för avlösarservice i hemmet för vuxna

Vuxna personer med funktionsnedsättning som vårdas av anhöriga i gemensam bostad. De anhöriga behöver avlösning från uppgiften för att vila eller för att genomföra egna aktiviteter.

Avlösarservice vid regelbundna aktiviteter

Avlösarservice som insats innefattar inte den enskildes behov av regelbundna eller andra aktiviteter, utan är avsedd för anhöriga. Syftet med insatsen i första hand inte att aktivera barnet eller för att delta i regelbundna aktiviteter. Detta hindrar dock inte att avlösningen kan ske på annan plats än i hemmet.

Vårdares yrkesarbete eller studier som skäl till avlösarservice

Vårdnadshavare eller anhörig som vårdar med yrkesarbete eller som studerar är inte skäl till att bevilja avlösarservice. Vad avser barn och ungdomar 12 - 21 år gäller rättigheten korttidstillsyn 9 § 7. Grundskolenämnden respektive utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för denna insats.

För att hitta en praktisk ansvarsfördelning har beslutats att skolbarnsomsorgens ansvar sträcker sig mellan klockan 06.30 – 18.30. Se i övrigt under rubriken ”Avlösarservice vid regelbundna aktiviteter”!

Tillgänglighet	Avlösarservice enligt LSS ska vara tillgängligt under dagtid, kvällar, nätter och under helger. Avlösarservice ska inte ersätta vistelse i förskola eller fritidshemsverksamhet. Insatsen ska heller inte ges i stället för personlig assistans.
Normalt föräldraansvar	Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Föräldraansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.
Övrigt	Den enskilde eller vårdnadshavaren står för eventuella kostnader vid aktiviteter i samband med avlösarservice.
Uppföljning	Systematiska och regelbundna uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras

Riktlinjer för korttidsvistelse utanför det egna hemmet för barn och vuxna enligt 9 § 6p LSS

Syfte

Personer ska genom korttidsvistelse erbjudas miljöombyte och rekreation. Anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet och få utrymme för avkoppling. Insatsen bör också kunna ses som ett led i att bryta ett beroendeförhållande mellan barn och föräldrar.

Former och innehåll

Korttidsvistelsen ska kunna anordnas i korttidshem, hos familj eller på annat sätt. Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på ett korttidshem, hos en familj eller deltar i lägervistelse.

Korttidsvistelse utanför det gemensamma hemmet ska vara ett alternativ/ komplement till avlösarservice. I valet mellan de bägge avlösningssalternativen måste den enskildes och anhörigas önskemål tillmätas största betydelse.

För personer med funktionsnedsättning kan en korttidsvistelse både tillgodose behov av miljöombyte och rekreation och ge möjlighet till personlig utveckling.

Vid valet av utformning av korttidsvistelse ska hänsyn tas till om den sökande kan tillgodogöra sig korttidsvistelsen utifrån rekreation och miljöombyte.

Oavsett hur korttidsvistelsen arrangeras ska den enskilde kunna fortsätta med sina dagliga aktiviteter och fritidsintressen.

Tillgänglighet

Korttidsvistelse ska erbjudas som en regelbunden insats och som en avlösning vid akuta situationer. Korttidsvistelse kan avse dag, kvällar, nätter och helger.

Tillgängligheten i akuta situationer avser personer som är personkretsbedömda där behov finns som inte är tillgodosett.

Korttidsvistelse och personlig assistans

Om den assistansberättigade bor i en egen bostad, kan korttidsvistelse enligt LSS inte beviljas.

Korttidsvistelse kan beviljas för vuxna personer som är beviljade personlig assistans enligt LSS 9 § p 2 eller enligt Socialförsäkringsbalken (RegR 3191-04) om de bor tillsammans med anhöriga.

För barn och ungdomar gäller en restriktiv individuell bedömning utifrån barnets bästa.

Anmälan till

Försäkringskassan ska enligt Socialförsäkringsbalken meddelas om

försäkringskassan enligt SFB	den enskilde med personlig assistans beviljas korttidsvistelse. Detta kan påverka rätten till personlig assistans och nivå på vårdbidraget.
Den enskildes inflytande	Insatsen beviljas med antal dygn per månad, dock inte när eller hur verkställigheten ska ske. Den enskildes eller en enskild familjs önskemål och behov bör så långt möjligt vara avgörande vid val av utformningen av korttidsvistelsen och dokumenteras i genomförandeplanen.
Omfattning av korttidsvistelse	Omfattningen av korttidsvistelsen grundar sig på en individuell bedömning av behovet. Vid ett långsiktigt behov av korttidsvistelse i mer än 14 dygn per månad bör övervägande göras om annan insats. Barnets bästa ska beaktas. Korttidsvistelse kan i särskilda fall beviljas för längre period än 14 dygn/månad.
Placeringar från andra kommuner	Om annan kommun eller förvaltning, har placerat ett barn enligt LVU med tillhörighet till personkretsen enligt § 1 LSS på annan ort och familjehemmet där söker avlastande insatser såsom ex korttidsboende eller avlösarservice, är det placerande kommun som ansvarar för samtliga insatser. <i>Se rubrik Ansvarsfördelning mellan kommuner.</i>
Resor till och från korttidsvistelse	Resor till och från korttidsvistelse ombesörjs av den enskilde.
Omkostnader	Den enskilde debiteras för måltidskostnader under korttidsvistelsen, samt för kostnader i samband med aktiviteter som genomförs under korttidsvistelsen.

Utredning av uppdragstagare som stödfamilj 6 kap 6 § SoL för insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt 9 § 6p LSS

Ärendets handläggning

En utredning för att bedöma om stödfamiljen är lämplig för uppdraget ska ske. Utredning av stödfamilj sker enligt 6 kap 6 § Socialtjänstlagen och genomförs genom intervju hemma hos ansökande stödfamilj.

Registerutdrag sker hos Rikspolisstyrelsens misstanke- och belastningsregister, socialregister samt hos kronofogdemyndigheten efter att samtycke inhämtats.

Efter utredning och registerkontroll lämnas förslag till beslut om godkännande av stödfamiljen till nämndens för personer med funktionsnedsättning arbetsutskott.

I avvaktan på beslut från nämndens arbetsutskott har biståndshandläggare med ansvar om att utreda stödfamiljer delegation att fatta beslut om godkännande av stödfamiljen under en prövoperiod som längst tre månader med omfattningen 2 ½ dygn per månad, enligt 6 kap 6 § Socialtjänstlagen.

Stödfamiljen erhåller en arvodesdel, som utgör ersättning för de arbetsinsatser som de utför samt en omkostnadsdel, som avser täcka utgifter i anslutning till uppdraget. Ersättning utgår från Svenska kommunförbundets rekommendationer.

Uppföljning stödfamilj

Systematiska och regelbundna uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Riktlinjer för korttidstillsyn, ”fritidsklubb”, för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov, enligt 9 § 7p LSS

Syfte	<p>Kommunen är skyldig att bedriva fritidsverksamhet för alla skolpliktiga barn upp till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år, enligt 14 kap. 7 skollagen (2010:800) en skyldighet att erbjuda fritidshem till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år.</p> <p>Denna insats syftar till att skolungdomar över 12 år som tillhör lagens personkrets ska garanteras särskild tillsyn före och efter skolan samt under lov och studiedagar. Rätten till insatsen infaller från och med den dag då den enskilde fyller 13 år. (<i>se prop.1992/93:159 s. 79</i>)</p>
Former och innehåll	<p>Ungdomar över 12 år som tillhör personkretsen enligt § 1 LSS kan även från 13 års ålder behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och/eller efter skoldagen samt under enstaka lovdagar, studiedagar, längre skollov och ferier. Tillsynen bör kunna utformas flexibelt med utrymme för individuella lösningar.</p>
Den enskildes inflytande	<p>Det är inget krav att vårdnadshavaren förvärvsarbetar för att det ska anses föreligga ett behov av insatsen.</p> <p>Det avgörande är att barnet/-ungdomen med en funktionsnedsättning har behov av insatsen och att behovet inte tillgodoses på annat sätt. Den enskildes eller en enskild familjs önskemål och behov bör så långt möjligt vara avgörande vid val av utformningen av korttidstillsynen.</p>
Omfattning av korttidstillsyn	<p>Omfattning av och hur korttidstillsynen förläggs, planeras av vårdnadshavarna och skolan.</p>
Korttidstillsyn och personlig assistans	<p>Korttidstillsyn kan även beviljas för personer som är beviljade personlig assistans enligt LSS 9 § p 2 eller enligt Socialförsäkringsbalken (RegR 3191-04). Dock bör inte insatsen personlig assistans ske samtidigt som korttidstillsyn inom skolbarnomsorgen då all aktivitet för barnets vistelse i skolan och dess verksamheter åvilar skolan som huvudman att sörja för, t ex genom elevassistent.</p>
Tillgänglighet	<p>Korttidstillsyn sker i regel under samma tider som för ordinarie skolbarnsomsorg kl. 07.00-18.30.</p> <p>Korttidstillsyn kan även ske på annan tid än de angivna</p>

öppettiderna om behov föreligger. Detta planeras i samråd mellan skola och föräldrar.

Korttidstillsyn kan beviljas under hela den tid elever går i grundskolan och gymnasieskolan.

Elev som inte går i grundskolan eller gymnasieskolan

Elev kan tillhöra personkretsen enligt § 1 LSS och gå i vanlig grundskola eller gymnasieskola.

På de skolorna finns inte verksamhet för korttidstillsyn enligt LSS på samma sätt som i särskolan.

För att planera insatsen krävs samverkan med rektor i berörd skola innan beslut tas. Skolan är skyldig att verkställa beslutet.

Elev som tillfälligt inte vistas i skolan

För elev som får sjukhusundervisning och därmed inte vistas i sin reguljära skola, kan inte denna insats beviljas.

Insatsen ska ges före och efter skoltid och förutsätter då att eleven kan vistas i skolmiljön.

Behovet kan i vissa fall prövas utifrån socialtjänstlagen om behovet inte tillgodoses på annat sätt. Föräldraansvaret bör beaktas.

Avgifter

Insatsen är avgiftsfri. Dock tas en avgift ut för de måltider som serveras under vistelsen. Avgifterna administreras av Barn- och utbildningsförvaltningen.

Resor

Om eleven har skolskjuts ska den nyttjas för resor till och från korttidstillsyn/fritidsklubb i samband med skoldag eller vid lov. Resor till och från skola åvilar föräldraansvaret.

Riktlinjer för bostad med särskild service för barn och ungdom enligt 9 § 8p LSS

För barn och ungdomar, som omfattas av lagen och som inte kan bo hos sina föräldrar trots olika stödåtgärder, ska bostad i en annan familj eller bostad med särskild service för barn och ungdomar vara ett alternativ.

Boende för barn och ungdom enligt LSS ska vara frivilligt valt och i förhållande till barnets hem vara en kompletterande varaktig uppväxtmiljö. Rättigheten avser barn och ungdomar

t o m det år barnet fyller 18 eller fram till dess att skolgången upphör. Ett övervägande bör göras för unga vuxna som fyllt 18 år om det istället är lämpligt med bostad med särskild service för vuxna.

Nämndens för personer med funktionsnedsättning arbetsutskott ansvarar för och beslutar om bostad med särskild service för barn och ungdomar. Individ- och familjenämnden ansvarar för och beslutar om placering av barn- och ungdomar i familjehem enligt LSS.

Avgift

Alla insatser enligt LSS är avgiftsfria. Dock har kommunen rätt att ta ut en skäligen kostnad för logi enligt 19 § LSS, från vårdnadshavaren, eller i samband med beviljande om aktivitetsersättning (från att ungdomen fyller 19 år) från Försäkringskassan.

Bostad med särskild service för barn och ungdomar

Barn och ungdomar i behov av bostad med särskild service kan vara i alla åldrar upp till dess att deras skolgång inom det allmänna skolväsendet för barn och ungdom upphör. Ingen nedre åldersgräns gäller för boende med särskild service. Barn och ungdomar som är i behov av detta boende har ett *mycket* omfattande stöd/omvårdnads och servicebehov. Yngre barn ska i första hand placeras i familjehem. Med yngre barn avses i första hand barn under 15 år.

Gymnasieskola på annan ort

En ungdom som beviljas en utomkommunal gymnasieskola kan ha rätt till bostad med särskild service för barn och ungdomar, 9 § p 8 LSS, trots ett mindre omfattande stöd-, omvårdnads- och servicebehov.

Omsorg och omvårdnad

Omsorg och omvårdnad ingår i insatsen bostad med särskild service för barn och ungdomar. I omsorgen ingår att stödja och hjälpa personerna med dagliga personliga behov som de kan ha svårigheter att klara. I övrigt gäller normalt föräldraansvar.

Kultur och fritid

I bostad med särskild service ingår även kultur- och

fritidsverksamhet, vilket skall bidra till att bredda den enskildes sociala nätverk.

Inom gruppbestadens ram ska den enskilde ges stöd så att egna intressen och önskemål tas tillvarata. Den enskilde ska få möjlighet att utveckla ett varierat socialt nätverk och ta del av, eller själv utöva kultur- och fritidsaktiviteter som erbjuds både inom den kommunala organisationen och i samhället för övrigt. Utföraren skall bistå den enskilde med planering för deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter.

Det är verksamhetens ansvar att resurser fördelas på så sätt att den enskildes behov av kultur- och fritid tillgodoses i enlighet med uppdraget.

Normalt föräldraansvar

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Föräldraansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.

Samarbete/Samverkan

Det krävs ett nära samarbete/samverkan mellan de olika myndigheternas representanter för att utifrån det enskilda barnets/ungdomens specifika situation tillgodose behovet av stöd och hjälp.

Uppföljning

Systematiska och regelbundna uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Riktlinjer för bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9p LSS

Riktlinjer för bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Vuxna personer som omfattas av LSS kan ha rätt till bostad med särskild service. Bostaden skall vara personligt anpassad och i anslutning till boendet skall ordnas erforderligt personellt stöd och service. Personal skall arbeta utifrån att stödja och handleda den enskilde utifrån ett socialt, pedagogiskt och psykosocialt perspektiv. Den enskildes behov av stöd och service ligger till grund för val av bostadsform. Det bör framgå av biståndsbeslutet att rätten till bostad med särskild service gäller så länge som behovet av insatsen kvarstår.

Kriterier för att bevilja bostad med särskild service

Ett omfattande tillsyns och omvårdnadsbehov ska föreligga. Funktionsnedsättningens konsekvenser tillmäts betydelse i behovsbedömningen för bostad med särskild service. Sociala faktorer/aspekter är inte avgörande för behovet av insatsen. Omfattningen av tillsyn- och omvårdnad styr valet av boendetyper mellan servicebostad eller gruppboende.

Kostnad för den enskilde i bostad med särskild service

Om den enskilde bor i bostad med särskild service utanför kommunen ska Västerås stad ta ut avgift av den enskilde för kost och logi. Avgifter för omvårdnad, stöd och service får ej tas ut.

Beskrivning av innehållet i servicebostad

Med serviceboende avses sådana boenden som har tillgång till gemensam service, larm och stöd av fast anställd personal. Lägenheterna är i regel anpassade efter den enskildes behov och ligger oftast i samma hus eller i kringliggande hus. Serviceboende kan för vissa personer med funktionsnedsättning vara en lämplig mellanform av bostad mellan ett helt självständigt boende i en egen lägenhet och en lägenhet i gruppboende. Hälso- och sjukvård ingår i insatsen serviceboende.

Beskrivning av innehållet i gruppboende

Med gruppboende avses ett litet antal boenden kring gemensamma utrymmen och där service och omvårdnad kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende skall vara ett bostadsalternativ för personer som har ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov och mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal dygnet runt är nödvändig. Hälso- och sjukvård ingår i insatsen gruppboende.

Omsorg och omvårdnad

Omsorg och omvårdnad ingår i insatsen bostad med särskild service för vuxna. I omsorgen ingår att stödja och hjälpa personer med funktionsnedsättning med dagliga personliga behov som de kan ha svårigheter att klara.

Kultur och fritid

I bostad med särskild service ingår även kultur- och

fritidsverksamhet, vilket skall bidra till att bredda den enskildes sociala nätverk.

Inom gruppbestadens ram ska den enskilde ges stöd så att egna intressen och önskemål tas tillvarata. Den enskilde ska få möjlighet att utveckla ett varierat socialt nätverk och ta del av, eller själv utöva kultur- och fritidsaktiviteter som erbjuds både inom den kommunala organisationen och i samhället för övrigt.

Utföraren skall bistå den enskilde med planering för deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter. Det är verksamhetens ansvar att resurser fördelas på så sätt att den enskildes behov av kultur- och fritid tillgodoses i enlighet med uppdraget.

Uppföljning

Systematiska uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Riktlinjer för daglig verksamhet enligt 9 § 10p LSS

Daglig verksamhet

Den dagliga verksamheten bör innehålla aktiviteter med habiliterande inriktning och stimulerande uppgifter. Syftet är att bidra till den personliga utvecklingen och främja delaktigheten i samhället.

Det övergripande målet bör vara att om möjligt utveckla den enskildes förutsättning till arbete. Daglig verksamhet omfattar personer i yrkesverksam ålder. Detta innebär att den enskilde har rätt att vara kvar i daglig verksamhet i enighet med allmänna pensionsregler som innebär rätt till förvärvsarbete till 67 års ålder (HFD, 2014-06-24, mål 927-13).

Arbete eller studier

Vid behovsbedömning avseende daglig verksamhet är det viktigt att pröva möjligheten till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden eller möjligheten till studier. Möjlighet till annan sysselsättning bör prövas regelbundet under pågående insats.

Andra myndigheters ansvar

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är viktiga samverkansparter. Deras insatser och beslut har betydelse för hur insatsen ska bedömas. Exempelvis om den enskilda beviljats aktivitetsersättning/varaktig sjukpenning från Försäkringskassan så kan bedömningen bli att den enskilda inte har en tillräcklig arbetsförmåga. Arbetsförmedlingens insatser har betydelse för att pröva den enskildas arbetsförmåga reellt.

Dokumentation från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som kan utgöra underlag i kommunens utredning kan inhämtas om den enskilde samtycker.

Valfrihetsmodell

Inom daglig verksamhet råder valfrihetssystem. Detta innebär att den enskilde har möjlighet att välja mellan olika leverantörer. När den enskilde inte vill eller kan välja, är proAros och Skultuna kommunalnämnd leverantör. I journalanteckningen dokumenteras vilken leverantör som väljs.

Biståndshandläggaren har skyldighet att informera om vilka leverantörer som finns. Biståndshandläggaren utreder behovet och fattar beslut om daglig verksamhet enligt LSS. I samband med utredningen gör koordinatör för daglig verksamhet en omvårdnadsnivåbedömning.

Den enskildes omvårdnadsnivå (nivå1-4) ligger till grund för den ersättningsnivå som utbetalas till leverantörerna.

Habiliteringsersättning

Habiliteringsersättning utgår till personer som deltar i daglig verksamhet. Syftet är att aktivt stimulera den enskilde att delta i verksamheten. Ersättningen utbetalas av leverantören.

Heldag: Minst fem timmars närvaro per dag.

Halvdag: Under fem timmars närvaro per dag.

Uppföljning

Systematiska och regelbundna uppföljningar av pågående insats ska göras för att få underlag för bedömning om insatsen ska avslutas, fortsätta eller förändras.

Individuell plan enligt 10 § LSS

Syfte med individuell plan

I samband med att en insats enligt LSS beviljas ska den enskilde och/eller dess vårdnadshavare/företrädare erbjudas att upprätta en individuell plan enligt § 10 LSS.

Biståndshandläggare har skyldighet att informera om denna möjlighet. Om den enskilda avböjer erbjudandet skal detta dokumenteras.

Att erbjuda och upprätta Individuell plan enligt 10 § LSS

Den som har beviljats en insats kan när som helst begära att en plan upprättas om det inte redan har skett.

Planens syfte är att ge en överblick över planerade och beslutade insatser eller andra aktuella frågor utifrån brukarens individuella behov och situation. Således kan planen innehålla redan beslutade insatser samt insatser som planeras längre fram.

I en individuell plan kan även åtgärder redovisas som vidtas av andra än kommunen och landstinget. Planen utgör även ett underlag för att underlätta samordning mellan till exempel landsting och kommun. Enligt LSS har kommunen ett ansvar att samordna insatserna till den enskilde, även från andra huvudmän.

För att inhämta uppgifter från andra huvudmän krävs den enskildes samtycke. I kommunens ansvar ingår att dokumentera alla överenskommelser.

Uppföljning

Planen ska följas upp fortlöpande och minst en gång per år. Planen kan avslutas då det inte längre finns aktuella frågor att ta upp. Den individuella planen ska omprövas fortlöpande, dock minst en gång om året. Systematiska och regelbundna uppföljningar av planen ska göras för att få underlag för bedömning hur planeringen ska fortsätta eller förändras.

Samordnad individuell plan, ”SIP” enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § HSL

Om planens innehåll **sammanfaller** med en samordnad individuell plan enligt 2 kap 7 § Socialtjänstlagen och 3 f § Hälso- och sjukvårdslagen, **behöver dubbla planer inte upprättas.**

I hälso och sjukvårdslagen och i socialtjänstlagen införs likalydande bestämmelser om att landsting och kommun tillsammans ska upprätta en individuell plan när den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

När den enskilde har behov av insatser både från hälso- och sjukvården och från socialtjänsten ska landstinget tillsammans med kommunen upprätta en individuell plan. Planen ska upprättas om landstinget eller kommunen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål.

Planen ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med

planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det.

Förhandsbesked enligt § 16 LSS

Förhandsbesked § 16 c

Den som vill flytta till en annan kommun kan ansöka om förhandsbesked enligt 16 § LSS.

Den mottagande kommunen ska behandla ansökan på samma sätt som om det vore en kommunmedborgare som ansökte om insatserna. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå inflyttningskommunen (den mottagande kommunen) med de uppgifter som behövs för utredning och bedömning.

Om det finns särskilda skäl får ett beslut enligt § 9.8 eller 9 verkställas i en annan kommun genom upprättande av avtal. Den kommun som har beslutat om insatsen har ansvaret för personen som till följd av beslutet är bosatt i en annan kommun.

Den enskildes omkostnader

I de fall den enskilde ska betala för egna omkostnader avseende boendeskostnad, måltider, resor och kommunikationer, fritidsintressen etc. är det hemkommunen som tar in intäkterna från den enskilde.

Underrättelse till annan kommun

Om ett avtal träffas med enskild utförare/leverantör om att en insats ska tillhandahållas i en annan kommun ska den mottagande kommunen underrättas om avtalet.

Tillstånd

För verksamhet som bedrivs av enskild person enligt 9 § 6-10 utanför kommunen ska biståndshandläggaren kontrollera att tillstånd finns från Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

VÄSTERÅS STAD

021-39 00 00 • www.vasteras.se